och abstrakta tänkande tog sig uttryck i T-kartor, som delade upp världen i de tre världsdelarna Asien, Europa och Afrika med öster uppåt och med Don och Nilen som den vilande bjälken och Medelhavet som den vertikala stapeln. Eftersom den var en konstart tolererades kartografin av kyrkan, särskilt i klostrens hägn, även under hennes mest vetenskapsfientliga århundraden. Bagrows bok ger med sina många förnämliga kartillustrationer en utmärkt bild av hur den mänskliga tanken och världsuppfattningen frigjordes ur tvångsschemat och utvecklades i riktning mot verklighetstrohet, även om ännu Jonathan Swift kunde klaga över att samtida kartografer för att fylla ut luckor i sin kunskap lät fantasin spela och placerade elefanter i ödemarken, där det inte fanns några städer att ange.

Bagrow för fram sin skildring till 1700-talets mitt, då inom kartframställningen tekniken avlöser konsthantverket.

SVEN DAHL

Fosterlandsstiftelsen blir hemlös, flyttar

Evangeliska fosterlandsstiftelsen, som av Filadelfia förvärvat fastigheten Tegnérgatan 34, avser att flytta hela sin verksamhet dit, både expeditionslokaler, bokförlag, missionsvåning och ungdomshem.

Dessa planer kan emellertid inte realiseras förrän de nuvarande hyresgästerna flyttar. Hösten 1954 blir stiftelsen hemlös, då Mäster Samuelsgatan 42 skall rivas, men staden har utfäst sig att då ordna några provisoriska lokaler, som får användas tills inflyttningen i det egna hemmet kan ske.

Sveriges kantors- och organistförenings ombudsmöte inleddes på tisdagen i Nyköping. Sammanlagt är ett 40-tal delegater från hela riket församlade. Konferensen avslutas på onsdagen, och programmet upptar i första hand lönefrågan och frågan om tjänstebostäder.

(TT, Nyköping.)

ENGELSKA VAL

VERKNINGARNA av det engelska valsättet — med dess rena majoritetsval — har intill de senaste åren föga behandlats av forskningen; man har fällt generella och bestämda omdömen i skilda riktningar, men ordentliga undersökningar har praktiskt taget saknats. Genom en rad arbeten vid Nuffield College, upprättat av industrimagnaten lord Nuffield, håller den luckan nu på att fyllas. Tidigare har omsorgsfulla och ingående utredningar ägnats åt valen 1945, 1950 och 1951 (av vilka de båda första refererats i Dagens Nyheter); nu har *D. E. Butler* utgivit en översikt av valsystemets resultat efter det första världskriget (*The Electoral System in Britain 1918—1951*, Oxford University Press, 21 shilling). Till stor del gäller boken detaljer av ringa intresse, men på en rad punkter ges en belysning av valsystemet och av brittisk politik över huvud som är av värde för den demokratiska debatten även i andra länder.

Majoritetssystemet i England framstår som en hörnsten i brittisk parlamentarism. Genom detta system uppstår i regel — fast långtifrån alltid — klara majoriteter i underhuset och därmed underlag för stabila och ledande regeringar. I själva verket har emellertid vid flera tillfällen andra valmetoder varit nära att segra. År 1910 rekommenderade en kommitté enhälligt alternativröstning, vilket mycket schematiskt kan sägas innebära att de röstande kan utpeka ett första och ett andra namn på valsedeln och att om ett första namn inte vinner majoritet det andra namnet kan medräknas; en högerman kan alltså exempelvis i andra hand rösta på en liberal, och resultatet blir ett slags proportionalism. Ännu före 1918 års val fanns en klar majoritet i underhuset för antingen proportionalism eller alternativröstning, men konkurrensen mellan de båda systemen hindrade ett positivt beslut. Labours minoritetsregering 1929—1931 föreslog under tryck från liberalerna införande av alternativröstning, men förslaget hann aldrig slutbehandlas. Efter denna tid kämpar endast liberalerna, som ständigt blir starkt underrepresenterade, för proportionalism, medan högern och labour blivit klara anhängare av den bestående ordningen.

Kritiken av denna ordning består främst i påpekandet att underhusmandaten inte blir fördelade i förhållande till partiernas röststyrkor. I allmänhet motsvarar en regeringsmajoritet inte en majoritet bland folket; Churchill styr med 48 procent av väljarna bakom sig, motsvarande siffra för Attlee var mindre än 48 procent 1945 och 46 procent 1950; vid ett par tillfällen (labour 1929, de konservativa 1951) har ett parti med mindre antal röster än det främsta motpartiet fått flera mandat än detta. Ibland kan resultaten te sig absurda. 1922 fick de konservativa med 38,2 procent av rösterna en betydande majoritet, 1923 stannade de med 38,1 procent av rösterna i minoritet. Underligast var resultaten under den tid då tre stora partier tävlade (1922—1929). Sedan liberalismen, delvis utan tvivel på grund av förlusterna genom valsättet, blivit ett obetydligt parti har disproportionen mellan röster och mandat inte varit av större betydelse.

Emellertid påpekar Butler att den disproportion som konstateras vid en jämförelse mellan röster och mandat i viss mån beror på en felsyn. Antalet röster i och för sig är inte avgörande, ty detta antal beror i hög grad på i hur många valkretsar strid äger rum och antalet kandidater som varje parti uppsätter. Undersöker man exempelvis blott de valkretsar i vilka liberalerna hela tiden ställt upp kandidater, observeras att partiet i själva verket stadigt, om också under en följd av år mycket sakta, gått tillbaka; detta faktum har till en del dolts av att partiet vid några tillfällen i hög grad ökat antalet uppställda kandidater. Systemet blir alltså inte s å "orättvist" som det vid en första granskning förefaller. Till de intressanta iakttagelserna hör också att stickvalens betydelse som mätare av opinionen ofta överskattas. Dessa val företer i allmänhet en speciell tendens att rösta mot den sittande regeringen. Desto märkligare blir emellertid de konservativa framgångarna vid stickvalen efter 1951 års allmänna val.

På ett helt annat sätt än det nyss berörda leder majoritetssystemet till disproportion mellan röster och mandat. För närvarande beräknas att de konservativa med en övervikt av en procent i röster skulle få en majoritet på 50 mandat i underhuset, medan labour för en liknande parlamentsmajoritet skulle behöva fem procents röstövervikt. Saken kan också illustreras genom uppgiften att vid 1950 års val labour vann 42 platser med en röstövervikt av mer än 20.000, medan de konservativa blott i 8 valkretsar hade en så stor majoritet. Förklaringen är helt enkelt att arbetarpartiet i ett antal kretsar, särskilt storstäder, helt dominerar, under det att de konservativa är r e l a t i v t starka, med utsikter till men inte visshet om framgång, i ett större antal kretsar.

I det hela anser Butler i sin rätt subjektiva sammanfattning att det engelska systemet fungerar någorlunda bra. Disproportioner av angiven art är oundvikliga, men de blir sällan så stora att man kan tala om förvanskningar av opinionen. Samtidigt betonar Butler hur ofta lösa generalisationer om de politiska tendenserna görs på grundval av missförstådda eller överskattade röstningsresultat. Man utgår härvid från omkastningen av mandat, inte från röstetalen, man tar inte hänsyn till antalet uppsatta kandidater och omstridda valkretsar, man överdriver till det orimliga en förskjutning på någon procent. I själva verket är de stora engelska partierna efter kriget praktiskt taget jämstarka, och växlingarna i underhus och regering ger en falsk bild av opinionsläget.

En fråga som inte berörs är valsystemets inverkan på det politiska ställningstagandet över huvud. Sannolikt ligger dock det mest väsentliga i majoritetsmetoden — i jämförelse med proportionalismen — däri att de två partier som i regel dominerar måste inrikta sig på de moderata mellangrupperna; därför drivs partierna åt centern. Det lönar sig inte att vädja till extremister och särintressen, och därigenom kommer sådana riktningar att bli inte bara mindre framträdande, utan också mindre utbredda än under skilda proportionella system.

HERBERT TINGSTEN

Dyrbart med svensk tågtelefonering
Elektrisk järnväg medför störning

De västtyska statsjärnvägarna har i dagarna börjat göra prov med kortvågsradio för sändningar mellan olika stationer och tågen. Om proven utfaller som man hoppas tänker man anlägga ett stort kortvågssystem i förbindelse med järnvägarna. Det är en dyrbar apparat, men man räknar med att minska kostnaderna för signalanläggningar samtidigt som man höjer bekvämligheten för de resande.

SJ har gjort liknande prov i Sverige, och för närvarande utreder professor Henry Wallman vid Chalmers tekniska högskola de tekniska förutsättningarna för ett sådant program.

Henry Wallman.

— I Sverige är ju nästan alla tåg elektriskt drivna, och de gör att de tekniska problemen är mycket svåra att komma till rätta med, säger professor Wallman. Radiostörningarna blir mycket mindre på tåg som drivs med ånga eller diesel, som i Tyskland. I Amerika har man också dieseldrivna tåg, och där kan man få utmärkta radio- och telefonförbindelser med tåg på över 5.000 km avstånd.

— Vi k a n klara störningar på elektriska tåg också, men ännu kostar det orimligt mycket pengar.

— Införandet av kortvågssändningar mellan tågen och stationerna är en helt och hållet ekonomisk fråga, säger överingenjör Ake Karsberg. Det går att lösa tekniskt, men det skulle bli oerhört dyrbart. Det finns så många andra områden där det behövs pengar och där behovet är mera markant.

Ake Karsberg

Men vi får hoppas på att så småningom komma fram till bättre och billigare metoder, slutar överingenjör Karsberg.

Lån till Vällingby för 1.000 lägenheter

Lån för omfattande bostadsbyggen har preliminärt beviljats av bostadsstyrelsen. Sålunda har AB Svenska bostäder fått tertiär- och tilläggslån för 19 flerfamiljshus om sammanlagt 568 bostadslägenheter och med en produktionskostnad av 16.960.000 kr. i kvarteren, Reversalet, Ritningen, Uppslagsbordet och Fyrfärgspennan i Vällingby, och vidare lån för 494 lägenheter i 28 hus för 16.400.000 kr. i kvarteren Bolaget, Disponenten, Chefen och Platschefen, också i Vällingby.

Byggnads AB Hansson & Höglund har fått lån för 78 lägenheter för 2.870.000 kr. i kv. Hälstansen och Bokpapperet i Stockholm, byggmästare Filip Falk för 40 lägenheter för 2.225.000 kr. i kv. Lövdalen och Lövdungen i Solna, bostadsrättsföreningen Edsberg nr 1 för 131 lägenheter för 6.721.000 kr. i kv. Eskadern, Eddan, Eden, Episteln, Emblemet, Eldstaden och Elden i Sollentuna köping, Lundberg, Blom & Co för 15 lägenheter för 1.182.000 kr. i kv. Ryktaren i Lidingö, föreningen Lidingö Blomsterfond för 44 lägenheter i tre hus för 1.435.000 kr. i kv. Gammelmoran i Lidingö samt stiftelsen Österhaninge bostäder för 38 lägenheter för 1.154.000 kr. på avstyckning från Söderby Huvudgård 1:15.

Det moderna Stockholm köper hos
Sko PIRA
Kungsgatan 48 - vid Hötorget

KJELL STRÖMBERG
60 år i dag
Nu i bokhandeln
Svenskarna i Frankrike
Ill. 9.50, inb. 12.50
LINDQVISTS

C6

ENERGOL

SVENSKA BP
OLJEAKTIEBOLAG

Oljebyte! Ja, till ENERGOL — sista ordet på smörjoljornas område i den utvecklingsprocess, som började för flera hundra miljoner år sedan — på jätteödlornas tid — och sedan fortskridit oavbrutet fram till våra dagar. Ur en speciellt utvald råolja har BP:s forskningslaboratorier fått fram två produkter med beprövad, överlägsen smörjeffekt — ENERGOL motor oil och ENERGREASE smörjfett.

Kallt eller varmt — 4-takt eller 2-takt — start eller gång — ENERGOL har exakt den sammansättning som garanterar att motorns rörliga delar i varje ögonblick omges med en smörjande, skyddande, renande oljemantel. Skona motorn och reparationskontot — byt till ENERGOL

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.